

**Rzecznik
Finansowy**

www.rf.gov.pl

Kto jest odpowiedzialny za szkody na cmentarzach?

Warszawa, listopad 2024 r.

Szkody na cmentarzach. Co się może zdarzyć i kto będzie odpowiadał?

W pierwszych dniach listopada wspominamy naszych bliskich zmarłych i odwiedzamy ich groby na cmentarzach. Należy jednak pamiętać, że cmentarze to także miejsce, w którym niejednokrotnie dochodzi do szkód osobowych i majątkowych. Z jakimi zdarzeniami może się to wiązać i kto wówczas ponosi za nie odpowiedzialność? W niniejszym krótkim poradniku Rzecznik Finansowy przedstawia podstawowe wskazówki dotyczące odpowiedzialności za szkody powstałe na cmentarzach, a tym samym potencjalne źródła zaspokojenia roszczeń, jeżeli do takiej szkody dojdzie.

Odpowiedzialność za szkodę komunikacyjną

W ramach postępowań interwencyjnych oraz pytań kierowanych do Rzecznika Finansowego zdarzają się zapytania o wsparcie w zakresie szkód związanych z potrąceniem pieszego przez pojazd poruszający się na terenie (zwłaszcza na większych nekropoliach, gdzie dopuszczony jest ruch pojazdów) lub w najbliższych okolicach cmentarza. Co do zasady, odpowiedzialność w takich przypadkach ponosi kierowca, który nie zachował należytej ostrożności (np. manewrując potrącił przechodnia, poruszał się w niedozwolonym miejscu, nie dostosował się do znaków), a szkoda zasadniczo powinna być obsługiwana z zawartego OC posiadaczy pojazdów mechanicznych lub innego ubezpieczenia OC np. gdy cmentarz obsługują wózki elektryczne. W niektórych przypadkach można równolegle rozważać ewentualną odpowiedzialność zarządcy cmentarza, który nie zadbał o stan techniczny infrastruktury bądź pojazdów, którymi przewożone są wymagające tego osoby (brak odpowiednich oznaczeń, zły stan dróg czy alej, gdzie dopuszczono do ruchu samochody, meleksy itp.). Pamiętajmy bowiem, że normy dotyczące ruchu pojazdów na cmentarzach uregulowane są zazwyczaj przez podmioty nimi zarządzające, tj. władze gminne, parafie, organizacje religijne. To one określają reguły dotyczące możliwości wjazdu i wyjazdu pojazdów, wyznaczania tras po których mogą się poruszać, aby dowieźć kogoś do grobu i miejsc parkingowych, ograniczenia ruchu czy prędkości. Ruch pojazdów w tych miejscach zazwyczaj nie podlega przepisom kodeksu drogowego w pełnym zakresie, bowiem drogi znajdujące

się na terenie cmentarzy traktowane są jako drogi wewnętrzne, co nie zmienia jednak faktu, iż użytkując je kierowca jest zobowiązany do podwyższonej ostrożności dostosowując swoją jazdę do tych specyficznych warunków, szczególnie w miejscach, gdzie mogą poruszać się piesi.

Odpowiedzialność za szkody spowodowane przez elementy architektury cmentarnej

Pierwsze dni listopada przeważnie charakteryzuje mało sprzyjająca pogoda, która powoduje, że ścieżki i otoczenie nagrobków stają się mokre a zatem śliskie, niejednokrotnie przykryte spadającymi z drzew liśćmi oraz drobnymi gałązkami. Zdarza się więc, iż dochodzi do poślizgnięć, upadków prowadzących do obrażeń, co jak pokazuje doświadczenie w dużej mierze dotyczy przede wszystkim osób starszych lub mających problemy z poruszaniem się.

Temat odpowiedzialności za szkody zaistniałe w takich warunkach jest stosunkowo złożonym zagadnieniem prawnym, w którym rozwagi wymagają nie tylko czynniki pogodowe i zachowanie samego poszkodowanego, ale także stan obiektów oraz kwestie dotyczące podmiotu odpowiedzialnego za utrzymanie architektury w należytym stanie. W zależności od konkretnego przypadku do czynienia możemy mieć z odpowiedzialnością zarządcy cmentarza, właściciela grobu lub nagrobka a czasami odpowiedzialnością podmiotów trzecich.

Jeśli przyczyną zdarzenia szkodowego jest zły stan techniczny chodników, czy też ogrodzenia to zazwyczaj wówczas – o ile udowodnimy winę w zaniedbaniach obowiązków w zakresie utrzymania infrastruktury – odpowiedzialność ponosi zarządca cmentarza.

Za szkody spowodowane przez nagrobek odpowiedzialność ponosić może odpowiednio zarządca cmentarza bądź właściciel grobu lub nagrobka. Temat ten jest skomplikowanym zagadnieniem prawnym, co do którego odpowiednie

zastosowanie mogą mieć obok kodeksu cywilnego również przepisy rozporządzenia ministra infrastruktury dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz.U.2008.48.284) oraz poprzedzającego go rozporządzenia ministrów gospodarki terenowej i ochrony środowiska oraz zdrowia i opieki społecznej z dnia 20 października 1972 r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowaniu zmarłych. W rozporządzeniach tych bowiem uregulowano m.in. kwestię powierzchni grzebalnej przeznaczonej na groby oraz przejść pomiędzy poszczególnymi grobami (te uregulowano dopiero rozporządzeniem z 2008 r., a tym samym zapisy mogą nie odnosić się do starszych nagrobków).

Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez firmy pracujące na terenie cmentarzy

Tereny cmentarzy to także obszary, na których wykorzystywane są pojazdy i ciężkie narzędzia służące do utrzymania porządku, kopania grobów lub przenoszenia czy posadowienia pomników. Z ich użyciem również mogą wiązać się rozmaite zdarzenia szkodowe, a odpowiedzialność za nie ponoszą co do zasady poszczególni wykonawcy prac. Podobnie za wykonaną wadliwie budowę czy konserwację nagrobka lub innego elementu cmentarnego odpowiedzialność spoczywać może na firmie kamieniarskiej. Przykładowo, źle zainstalowany pomnik, który przewrócił się i spowodował obrażenia u przechodzącej obok osoby, może być podstawą roszczeń wobec wykonawcy tego pomnika. W przypadku szkód spowodowanych przez osoby trzecie będące pracownikami firm związanych z branżą pogrzebową możemy dochodzić odszkodowania z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej tych podmiotów czy firm, o ile takowe posiadają. Przy zgłoszeniu szkody najlepiej przedstawić dowody (zdjęcia lub protokoły świadków), że szkody zostały spowodowane z winy pracowników tych firm.

Podsumowanie

Jak pokazano wyżej, w zależności od charakteru wypadku odpowiedzialność może dotyczyć różnych podmiotów: posiadaczy pojazdów przy potrąceniu, zarządców cmentarza przy upadku na nieposprzątej alejce, firm pracujących na terenie cmentarza przy nieodpowiednim posadowieniu nagrobka czy zabezpieczeniu terenu prac, czy też samych właścicieli nagrobków przy braku ich odpowiedniej konserwacji. Z odpowiedzialnością tą, z wyjątkiem odpowiedzialności posiadaczy pojazdów najczęściej łączy się odpowiedzialność na zasadzie winy (wymagająca udowodnienia niedociągnięć osoby odpowiedzialnej), choć możliwe jest także zastosowanie nieco innej, zastrzonej odpowiedzialności, szczególnie jeśli chodzi o obiekty o większych rozmiarach. Duże konstrukcje ze względu na swoją specyficzną budowę potencjalnie stwarzają większe niebezpieczeństwo dla odwiedzających. Wówczas to zarządca lub właściciel nagrobka, aby uniknąć odpowiedzialności odszkodowawczej wykazać powinien, iż dołożył wszelkich starań w celu uniknięcia zaistnienia szkody (tzn. utrzymywał budowlę w należyтым stanie i szkoda nie była spowodowana wadą w jej budowie).

Przy okazji uroczystości Dnia Wszystkich Świętych oraz wspominania osób zmarłych Rzecznik Finansowy przypomina także o możliwości zawarcia umów ubezpieczenia pomników postawionych naszym bliskim, jak również o korzyściach płynących z tej formy zabezpieczenia. Warto bowiem pamiętać, że przy ubezpieczeniu domu lub mieszkania możemy dodatkowo ubezpieczyć nagrobek wskazując go jako kolejny element ubezpieczanego mienia. Więcej na ten temat w naszym wcześniejszym opracowaniu poświęconym tej problematyce i dostępnym w linku:

<https://archiwum.rf.gov.pl/2023/10/30/dlaczego-warto-ubezpieczyc-nagrobek/>